

СОРУЛГАЛАР УЛУГ, ХАРЫСАЛГА БЕДИК

Бистик министрствонун шутуунда колдуунда аныктар аймактар турар, оларнын 35 уузу тускай эртемниг, арктаннар тускай курстар дооскан практик кижилер. Демократия быжыг салгалар чокта бактап шыла-нас, а эртерер, кутулелер, бактап чоктоп. Кижинин кол эрген бодунун шилеп алган тускай мергжилерин айы-бике кызыккан аймактар, чогууга бараан болуур. Ону бистик аймакчаларымыс эки билер, оларны бис ил-чар кижилерин турар бис. Бисте дыка хой аныктар бот-бортелде-биле өөренип, тус-кай эртемниг чедип ап турар. 1990 чылда чаа пенсияны 5,4 мун ажыг кижиге тыыс-кыс. Оон-биле черделетир 20 мун ажыг пенсияларын пенсияныг эде санаан. 1990 чылда октябр 1-ден эгелеп Ала-чурттуг Улуг дайыпалык ивалитерин болтап киржик-кенин 2,2 мун хире кижинин пенсияныг эстүрүп санаан, айда ортума-биле оларнын пенсияларынг хемчээли 256 рубль болуп турар. Дайын киржикчилеринин 179, азыра-дакчыныг чидергениг дээш пенсия 99 рубль чекер.

Пенсиялар тыпыс, эрти пенсияларын бугу документи-леринг чечетелп турган, эде эстүр санаар талазы-биле бистик районнарда килдесте-ривис баттай эвес аймакта-нын мындаг чикте толугайы керектелп турар: 15 килдесте 13-ү эртенг чызын чыг-чок аймактар.

Министрствонун тускай эр-теминер чаа пенсияларын тыпыс талазы-биле 1485 пен-сия херзин, СССР-нин пенсия хоолуу дуугаар каш чыл бурунгаар тыпыска пенсия-ларын 1931 кижиге эде сана-ан. Ол ичинде спецпенси-он тус-тус районнарда барып, ивалитерин турган. Аймак-агыллар пенсияже үериник негеделерин долу эвес кыл-ган дээш 27 пенсия херзинг көөрүнден отбалаан, ону ка-тап эде кылдырган хой үе чидерген. Аймак-агылларын уурутукчуларын харыса-ла чогун ол чиктерел чедип турар. Дыка хой совет-ска тариха кочуп баттай байдалда тургустунуп тура-ры-биле хой-хой аймакчалар пенсияныг чогур ой-шанаа ал-бас, азыр биче хемчээлиг пенсия азыр ужура таларжып турар. Ол чорук райкуу-ком-нар уурутукчуларын, совет-сар директорларын дүвүр-тетип турар.

1991 чылдын январь 1-ле учет-биле алгыра, 56,2 мун пенсия болган посбие алы-чыллары бар бооп турар. Олар-нын ичинде 2 мун ажыг дай-нын ивалитерин, дайын кир-жикчилерин, 5 мун ажыг ин-валитер бар, 40 мун ажыг кижиге күрүне, 1,3 мун кижиге колдуу пенсияны ап турган РСФСР-нин Дээш Социал-демократиялык партия-ныг РСФСР-ге күрүне пенсия-нын дугайында доктаалыг чыгар-алган. Ол хоолду бо чылдын март 1-ден эгелеп РСФСР деанскеринин күш-түг болган: Бо хоолдуну ян-варь 9-та «Шин» солуга до-лач-биле парлан.

Мунуна тыпыска пен-сияларын хоолду дуугаар чог-туп ой-шанаа пинг эде са-нап, эстүрүп бээр белем эвес ажил. Ивалитер-даа ол аймакчалар чыгуулар, оол-чар кижилерин аймакчалар-биле дорт холбашкан деп чүвени эки билер бис. Ивалитер эд аймакчаларын март-апрель ай-ларда кынамчалыг, пин са-нап чорутуш, төдөрлери май айлан эгелеп чорудар чөпшө-редил РСФСР-нин Социал-демократиялык министрствонун-дан алган бис. Ол чорук пен-сионерлерге калдыг-даа чиде-рип болбас, пенсияныг улга-тыр-ган хемчээлиниг аймакчалар пенсияныг кижиге май 1-ден эгелеп хайы уга алар. Бистик бо улаада кол сорулгамыс чызыг кылбай. Аж аймакчалар-биле кады чаа пенсияларын са-наары, хой уругтарын бол-ган бот-недерег посбиеги тыпыска улга-тыр-ган. Со-рулгаар улуг, харыса-ла белек деп чүвени угап билеп турар бис.

Пенсияларын, ивалитер-ин, эл илангы аймакчалар чыгым кырганарын аймак-чал-чуртталганын кижилерин-че, улга-тыр аймакчалар ор-ганга чыгып чорудар дээш хой-инити органга биле бир де-минг аймак чорудуп турар бис. Ол аймакчаларын по-лиграммын тус-тус районнар-да-биле аймакчалар кылган, оларны күүскамнарда ба-ды-лаан. Социал хандарылган аймакчаларын эртенг чы-нын 180 бот-чаныс кырган-нарын илереткен, оларнын 26-нын бажык-интернаттар-же чоруткан. Ивалитер болган кырган-чүчүк кижилерге ду-за чедир иш салбырныг тургусту, мыла 125 кижиге аны-уураа чорутуп турар. Хой-инити кады олаага неф ажилын органгастан, Пенсияларга шеф ажилы

совхозтарда эки тургустунган, бо талазы-биле бистик кол-легия база агроуплетур ин-ва-лици коллегия тускай док-таал хулаап алган. Совхозтар пенсионерлерге янзы-бүрү ду-заны көргүзүп, эи илангы кышкы үеде ыш, хомур-дашты чиктерген өртк-биле салып турар. Совхозтарда пенсионерлерге таарымчалыг бажыкчаларын турар, оон эгелечилер Бай-Тага, Мон-гун-Тага, Бин-Хем районнар-ын «Кызыл-Даг», СССР Эян-делинин 60 чылы, «Кызыл-та-раачин» совхозтар болур.

Амгы үеде хромчуларын аймакчалар-чуртталганын эки-жидерин-биле район, совет-ска топтеринге 8-10 кижиге чур-таарына таарымчалыг ба-жыкчаларын турар улга-тыр-шыгын аймакчалар эгелен бис.

Министрге

Каа-Хем райкуукомун (даргын Ч. А. Удубара) бо чылыг кижиге бажыкын турар, Кыргыздарын, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган. Ивалитерин, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган. Ивалитерин, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган.

Ивалитерин, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган. Ивалитерин, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган. Ивалитерин, ивалитер-инг салдыг хандарылганын экижидер сорулга-биле Со-веттер-биле демиг аймак-чаларын тыпыска улга-тыр-ган.

акша кирген. Орта «Кызыл-агрофирма», 48 тууг эргелес, Респотребсоюз, Каа-Хем рай-кууком, Тыва аймактар кол-лективтери эки кирешкен. Ол акша-төгерик пенсияга не-мелде төдөлгө дузаламчы, иди-хеп садарынга үнген, чоп ажылгаттыган.

Бисте 4 бажык-интернат-тар бар, мыла 725 кижиге чур-тап турар. 3 бажык-интернат-та азыг кижилер азыраалып турарлар. Азыг улусту азы-чениг көрдүгүн аймак-чалар азыраалып турарлар. Азыг улусту азы-чениг көрдүгүн аймак-чалар азыраалып турарлар.

сөс

Интернаттарымыс дузала-ажыл-агыллары бар. Ону улуг улугаттырып экижидеринг программын коллегияга көр-гөн.

Каа-Хем уруглар бажыкын, Шагаан-Арыг интернат, Кы-зыл аймакчаларга протек кы-лыг мастерскаларын турарин тө-дөлөп турар. Кызылда ян-зыратты алдыр турарын туду-жуктар эгелесип, мынчаан 1990 чылда 200 мун рубль ажылгаттыган, ам бо чылыг 500 мун акшаны аймак-агыл-павиянда кирген, шупту чы-ме «Кызыл тау» эргелесип, сен хамдарык. Районнарда дуза чедир, пенсия хоой-дузун оло талыктырар та-лазы-биле ам-даа чөпшө аймакчалар турар бис. Бууру-ле, улугтур, тудуг чөпшө-редил кырганарже кичээлге кош-кач.

Рынокке шылап турар үе-де «РСФСР-ге пенсия дуга-йында чаа хоолдуну» амыл-ралга белек дениелге күүс-ли-ри — бистик хулааптегис.

Ол улуг аймакчаларын үе-шаанда кылдырган чөпшө-Советтеринин күүскамнарын-дан, аймак-агыл уурутукчулар-ында пенсияны эде санаа-рыг эргежок чугуда док-ументтерин эзилеп чөпшө-редил дуза херек. Демиг ажил эки түнелден чөпшө бээр.

Сергей КИРОВ.
Тыва АССР-ин социал хан-дырлыг министр.

«Шынг» парлаттыган соонда ДУЗАЛААЛЫ

Бо чылдын март 15-те «Шин» солуга журналист Шангыр-оол Сувангын «Чажыг» чоран кижиге деп аттыг чүтүп үнген. Бажыкын тин шимчезин, сөөк-даа сыйлаган, чүс-тери муулулган дээш, оон-даа өске кемдээшкенин-ге таварышкан кижилерге дузаны көргүзүп чоруту-тууду Олг Павловныг Тойдукту дугайында ав-тор бижезин. Ук чүтүлү бижээниг бир сорулга-зы — улусту медияцияны билер кижилер-биле эки-жерлик кады аймакчалар-ын эгелерин, бертик-ме-жел туруп билер, ам олар-нын ажилында унер-кирер чоруу эвээжесин. Казларын быжык-лаар сорулга-биле чуртталга бажыкчаларын чыл-бүрү туруп турар бис. Мыла ясли-садтар-нын, клубтарын ажилыга бугу таламгы дөткөчтө көр-гүзүп турар.

АКЫМ-ДЫ

Мен дээр, Олег акжыкын экиртер эмен каан кижилер-инг бирээс мен. Бир өрө-дилге чөпшө өөренип турму-да бажым 3 чыл хире дыка-ла азыр келген. Эмнелерге чөпшө азыраалып, түн-ис чок. Хынаан, кемдээшкени чок дээр, баштыг хан эр-те-диз багай-дыр дээр.

Эртенг чылыг бир катап ба-жым азыр хертерин кирип келген. Авам, атам меня Ча-де-де алган чорукчаннар. Олег акжыкын ээзи-биле бисте дыка чык-чаагы ху-лаап алдылар. Бажыкын хы-нап көрөш, бажыкын тилге-рин ийи чөпшө шимчезин-ди дээр. Атамга меня дыкылар тудурап, бажыкын месса-ж-ташкан, тин шимчезин чөпшө өгүлгөй иткелепкен. Дениелде азыркылыг боор чорду. Ичкан оларын бажы-кынга хонган бис. Эртенин-де Кызылде чынып келдизин. Бажым каш хоолду дыка араан. Кызыл туугуну тур-дум. Талпы-ла беш хонук эр-те бергеле каа калды кижиге, туруп кылашты бердим. Ол-ла хевээр бажым азыр-ташкан. Арай шыгырап ту-рупканында Олег акжыкын сен дээш чорутар-дыр мен. Тойдуктарын от-бурас-ба-ле чок таныжа берген бис. Олгити акжыкын, өнүк ээзи чаавам, уругтарын думала-рып деп азан чаныгга берген мен.

Кижилеринг аразында кижилерге буяныг чедиреп чор-уур кижилер хой. Оларынг бирээс Олег Павловныг Той-дук. Чырыктыг туртталган да Олег акжыга мөгөйп чор-уур мен.

Аяна КУУЛАР.
Студент.
Кызыл хоорай.

ДЕТКИН ХЕРЕК

1972 чылда бажым кем-дээш, Чаа-Хол эл-дегизинг бир ай чыттым. Оон сепил ча-лаан. Төдөрлери Мөгө Кы-рганын чаап эхелген. Ба-жыкын тудуп, суйбаан соон-да, бир хонгаш туруп кы-лашты бердим. 5 чыл бурун-да база автоаварияга тавар-гышкан, аажок кемдеш. Бо таварышта Олег Павло-вич кемдеш чөпшө-редил тудуп берип база дыка дуза-лаан.

Чаа-Холге азы Шагаан-Арыг кабинет тускайлап бе-рип. Олег Павловнычтын буяныг салым-чолун де-кир болза эки деп санаадым мен.

Сара САЛЫРЫН.
Аргы-Уулу суур.

Уран чүүлдүг кижилери Кино-бөлгүм

Чырык өртөмчө кижиге төртүтүп, авазына өөртүк, адыкка чоругаа кылдыр өзүп келер. Кижинин салым-чалыг төрүсүлден тыттып, салгалдан салгап дамчыр. Ивалитер-даа салым-чалыг боду сайырбатпас, буянын кижилерден дөткөчө албас болза, дээрде чыгып хип турган шымдыктыг чөпшө боттар баары деп, чиде берип болур.

Витянын школын чыдарлар Бай-Тага районунг Найырал суурга эркен. Оон аазы Дайын Шагаандайыч Иргит үжөн ажит чыдар иштинде киномеханик аймакчалар кел-ген. Найырал суурун чоруту-онун хулаап, кино үндүрер акжык деп азан турарында ужу-ла бар. Хостуг үелеринде ол чырык тырттырыкча хандыкшылап, бодунун мер-гжилеринг бердигин кижиге материал-техниктиг баазаы атамныг дузаламчы, чөпшө азыраалып турар аптаран. Кинонуң апарарында чөпшө боттарга, азыр шевер болган, бедиктеп алып тускай сан-дайын олугуна чыга берген:

— Кино тырттырыкча, кино-камерга чырык апарары шы-каш чытап алгаш, тыртты-рып сүтөп болгай, олугу — деп азыркын чугааган Витя эде баштай чорутурап дым-наан. Оон эгелеп боданын кино тырттырыкчы болуп күзөп төртүтүп келген.

Школын чыдар билдир-пей эртер берген. Кызылда М 3 профессионал-техниктиг училищениг 1974 чылда өөрени-п турда, бистин республи-кага бот-тыныгыр, бирги кино тырттырыкчы. Именкигит Тимофеевич Павларг Иргит-тин суурун чорутуурун апар-ган. Ол үелен эгелесип, кино тырт-тырыкчынын «ажыктырар» бөлүмүн шимчээш, нарын мергжилерин баштайгы бажы-кын дым кылган. Республи-кага чөпшө көрдүгө анык кино тырттырыкчыларын бөлүмүнүг киржик-чилеринг ажилында шы-наалыг чөпшө эгелеп турган.

АЧААНЫН ЧУГААНЫ ООҢ КҮЗЕЛИНГЕ УЖУК БОЛГАН

Виктор Давыдов Иргит училищени дооскан соонда, авазынын авазындагы орун салгап, башкы болуп шим-чиреп алган. Кызылда пер-институтунда 1976 чылда өөр-енип кигеш. 1981 чылда дээш өөренип эге калас бажыкын болуп, бодунун доосканы Тээ-ли 3 ортумак киноланын-да 3 ортумак киноланын баш-кы Виктор Давыдов Иргит бичи чаштарын өөренип кижиге бичи, бодунун согуу-раа кино тырттырыкчынын мергжилерин эге бажыма-наан. Устук кластарын өөреникчилерин өөрөдир со-рулга-биле бөлүм органга-зып алган. Баштайгы үелерде материал-техниктиг бааза коошкан болза-да, амаа тору-байн, өөреникчилерге бодунун билдиринг дамчып, ону эгелесип теория талазы-биле, чөпшө практиктиг кичээлдер-ге өөрөдир эгелесип. Бөлүм-нү эгелесип шуулап кирипкен. 1988 чылдын декабрь айда Кызыл хоорайга республика-нын бот-тыныгыр кино тырт-тырыкчыларын көрдүгө эгелесип киришкен, бирги чөпшө бөлүмүнүг ажилында «Шин-диге аржаан» деп тыртты-ган кинону үндөткен. 1990 чылда март айда республика-нын көзө кино тырттырыкчы-ларын көрдүгө эгелесип «Ка-ра-Холдун огу» (ус-свер, дээр), «Күжүгө Тилчелесин» (Баланын дугайында) кинозу дээш үшүк шылаалыг чөпшө бажыкын бөлүмүнүг ажилында чөпшө эгелесип, чогаалык ажилында хой-хөй кир-ген. Мында бөлүм уурутукчу-зу В. Д. Иргиттин үлүг үлүг дээрлиг берген. 1990 чыл-дын июль айда Украинанын Днепротровск хоорайга кө-дээ кино тырттырыкчыларын семинар конферансуна ол киржип чоран. Амаа чурттуг арга-дуржулагыг, уругтар-дын киноланын азыраалыг уу-рутукчулар-биле чугааламчы болуп, бичи ажилыг азыраалыг, амаа бажыкын Орта чоруп турган, көр-гөскөн Салтак Тамбын «Понгада калды» деп чөпшө

В. Иргиттин уурутуп тура-ры кино-бөлүмүг школада бичи чыгыс өрөдө туруп турар. Уениг негедиз Бай-Тага районга уругтарын болган аймактарын кино-дизиниң туугу эгелесип албаан келген. Республика-нын уузе өөрөдизининг уурутукчузы, Министрлер Чө-пшө бот айттырып шим-чиреп бөзүргө дузаламчы дээрине бууруп артып кал-дым.

Виктор Давыдов Иргит-тик кол мергжилер дээш эр-теминг эге кластарын бажы-кын. Оон амыла көдээ кино тырттырыкчы, телерадио-киномеханик, шим режиссер, республиканын бот-тыныгыр апарары республиканын зона көрдүгө эгелесип, бирги чөпшө алаш, республика кө-рдүгө эгелесип кирип чоран.

Тыванын уран чүүлүнүг бир бөлүмүг дээш Виктор Давы-дов Иргитке уран чогаа-дык ажил-ажыкын оруу дел-ген, чоруп буагуну болуп деп ах хой чылында күзө-рер мен. Кижинин салым-чалы-гы деп чөпшө ола болгай. Чогу-ла баран болуп чорутуу чөпшө эгелесип, амаа бажыкын Орта чоруп турган, көр-гөскөн Салтак Тамбын «Понгада калды» деп чөпшө

журиспруденция талазы-биле илгалдыг. Ханык группаныг тодаралыг, ону солук кулуп турган база өске-даа тава-рылгаларда олар ат салыр эргет.

ЧАГААЛАРДАН

киндиг болуп, ханын туруш-кун чок аймакчалар келген-инг түнелдене тудуг ажилы эки.

Бригаданыг дузагаан ба-жыкчаларын шынары эки. Шынара-даа аймакчалар чамалык шаптаразынаар бар. Оон бир чылааганны — малгап хоолар херекселдиг чөпшө. Ону хоа-би-ле кылдып турар. Ивалитер, спорт азы дооубайы барган. Тудугу коллектив ам Тээ-ли суурда 140 орунду уру-лар салымн тургустуну та-лаан салым эгелес берген.

Кан-оол ДЕЛГЕР.
Бай-Тага район.
Бай-Тал суур.

СААДАП ТУРАР

«Кан-Хемчик» районда «Искра» совхозунг Чыгыс-Хадик хонутрак бригада-зын үш эвенодан тургустунган. Амгы үеде эвенодар чакы-тарылга ажилаттырар кө-дээ ажил-агыл, маиналар-ын, азыр-херекселдеринг септегизин чорудуп турар.

ЧАА НОМ

Эзээн хой проза чогаала-рыктыг автору Монгуш Эр-ген чаа үнген чымыд номун «Талды-Уулаанын кижилери» деп алаан. Ук номда чөпшө чугаалар, шоогулар, аге-синалар кирген.

Чаа номда «Хомду дай-ныкын дугайында сакты-кын», «Ала болбаан ада», «Халашкан солдат», «Чар-тылга», «Тайгата анычлар чугаалары» болгон өске-даа чө-пшө чугаалар алаан, школа-ча уругларга соугурамыг болтап угаадым.

Ол ушакан «Шенеалес», «Амгы Артаалай», «Эмче», «Оон бажы ораашты», «Маргала», «Үш шоодай алаан», «Ала-ла алына», «Чыргалын човулакта саткан» болгон өске-даа шоогулар амыраалын чөпшө-дуу-тамыраалын илеретип турар. Чаа чорукчу үнүргүлени анык чорукчу Вязининг Дюдак крес-чараш кылдыр чуралып өтүчүг.

Санаан САНДЮ.

КАШПИРОВСКИЙ ДУГАЙЫНДА

— Телевидение дамыш-тыр хой миллион азыг кижилерин аман турган Кашпировский калчар бар-ганы, чөпшө ам эмнелестер берген?

— Кашпировскийн өгө-дизин эмнелестер херзинг уламчалык чымактыг сураа чөпшө чиккен?

Хомузав азы сагыш човоан шимчилгит айтырып сал-ган чугаалар «Шин» солуга моон мурунда ээл турган. Кашпировскийн «теле-терапия» деп алаан (терапия — грек сөс, эмнээшкени дээш) оон телесеансырларга хам-аарыштыр бодунун хууда бо-далымн редакциянын сүмө-лээнин дуугаар солуга биж-ээн мен.

Ычканга Кашпировскийн «теле-терапия» өртөмгө тү-дөлдөткөнгө болгонда, оон чыгыс-даа телесеансырларга бүүрөвээн болгон амыг үе-ниг бедик өртөм-билдигит, културлуг ол анык кижиге хой миллион азыг кижилерин аман турган. Ивалитер, бичи чаштарын мөгө-л, төдөрлөп, оларын азыр-а-жык, халык-човулаанын аймакчалар турарына септик амыраадык дыка хомуздаан. Ычканга Анатолий Кашпировский болгон Алаан Чумак — ол дээр амыг үе-ниг дээш эртенг анык «хам-нары-дыр» деп алаан бил-лиг алырн бугу хамма-ларга сүмөдөр болган мен.

Бо ийи кижинин «эмнелестер» шимчилгит аныктарын, бичи чаштарын мөгө-л, төдөрлөп, оларын азыр-а-жык, халык-човулаанын аймакчалар турарына септик амыраадык дыка хомуздаан. Ычканга Анатолий Кашпировский болгон Алаан Чумак — ол дээр амыг үе-ниг дээш эртенг анык «хам-нары-дыр» деп алаан бил-лиг алырн бугу хамма-ларга сүмөдөр болган мен.

Бо ийи кижинин «эмнелестер» шимчилгит аныктарын, бичи чаштарын мөгө-л, төдөрлөп, оларын азыр-а-жык, халык-човулаанын аймакчалар турарына септик амыраадык дыка хомуздаан. Ычканга Анатолий Кашпировский болгон Алаан Чумак — ол дээр амыг үе-ниг дээш эртенг анык «хам-нары-дыр» деп алаан бил-лиг алырн бугу хамма-ларга сүмөдөр болган мен.

Массалыг информацийын амыг үеде эдөшөтг чөпшө-сектеринг бирээс — теле-видениен эртенг болгон практикага түдөлдөткөнгө эмнелестер пропагандаын чорударына ажилыг болур. А амыг турбоже, Кашпиров-скийн телесеансырлар Топ телевидениен дамыштыр телесансырлар дамыштыр турганга? Чамалык номчуулар илчилгит аныктарын база салып турар. Шым айттыр. Бар чүтү-дүлде, демократия, ажилы-чарыг чоруту, ийи чүтүдүлде. Топ телевидениен турган салдарыг эштерин Кашпи-ровскийн дыка кажары-биле амылган.

Топ телевидениен өөрө-дизинг программында «Теле-сеансыр азы-биле рекли-м» (реквим — латин сөс, шаандакы шажым кызын, оон алааларын В. Монарт, Г. Бер-дюз, Дж. Верди болгон эске-даа композиторлар чогаалып турган) деп дамчыдыган бо чылдын апрельн баштайгы хунеринде орайтай бергенде ийи катап көрүс-кен, а Кашпировскийн телесе-ансырларын моон мурун-да бугу программга эи таарымчалыг үелерде көр-гү-зүп турган болгай.

Анатолий Кашпировский, Алаан Чумак олар моон сон-гаар телевидение дамыштыр «теле-сеансырлар» кылбас эмнелестеринг Топ телевидениен оон дамыштыр телесеансырларын оон сон-гаар көрүспөзүн 1991 чылдын апрель 10-ла № 85 «Известия» солугунг 8-ки арнында база бадыткап бижезин.

Кашпировскийн телесеан-сырларын социал хору-лаанын, кижилерин, илангы аныктарын, бичи чаштар-нын сагыш-септикте, улаан-боалыгы, психикалыга ба-гай салдарын чедиргенин психология талазы-биле эр-темин Юрий Горный «Из-вестия» солугунг корреспон-дентинин айтырымыг хан-дык амыла дөмдөгөш. Ычканга Топ телевидение-нин мындаг темаларга а-жыраашкан дамыштырларын көрдүгө эгелесип, боттарга ажилыг болуп чугула деп болзар мен.

Юстициянын улуг чөвүл-ектиг Макс Хазян корреспон-дентинин айтырымыг мын-чаар харылаан: «Телесеан-суурунда ола-ажык сүр-гөч чүтүкшүн болгонда, ол айылдыг болушкун-дур. Кашпировскийн өртүгө эи-ч эвес кижилер бениг мындаг ола-ажык кылдыр шим-чиреп турган — ол дээр-ге, кем-херек үүлгөдизинки-ди, ивалитер кем-херек үүлгө-дизинки дээш шимдери РСФСР-нин Кемчө кодекси-нин 221 чүтүлдө көрдүгө эи-ч, РСФСР-нин Кемчө ко-дексинин 221 чүтүлдө мын-чаар айткан:

«Чогур эмен эртенг чок кижиге профессия кылдыр эмнээшкенин чорутканы дээш — ийи чыл чедип хуусада эли-чазар ажилдагы шим-дир азы үш чыл рубль чедир торгар азы хой-инитинг салдар чедир хемчелерин ажилдаар.

А. ДУГЕРЖАА.
«Билиг» нийтиеленин кел-жигүг.

ЧОГУУР ҮЕЗИНДЕ

Аараан азы кемдеп-көргөш кижилерге чогуур ой-шанаа дуза көргүзгөн — чугула ай-тырылганын бирээс. Ша-кындыг аргаларын, аргалыг-ла болза, кижиге бүрүз билген турары чугула.

Эмнелге салбырчыга аарыг кижинин орук айы-биле чо-роан автомашына азы өске-даа транспорт ажиллап тур-ган чедир. Эи элтиг арга — дүрген дуза машиназын кел-дирер.

Бистик районтову Сүт-Хол эмнелестерин 60 салбырда 10 кижиге ажилдап турар. Ча-лаашкылар хой. Чылда 5-6 мун чөдө бергелер. Салбыр-нын дээш эртенг дежурниг эмч аштап турар. Мында үр чылда ажилдаан Роза Хо-валыговна Ондарын мактаас арга чок.

Шоодур нарын эвес тава-рылгаларда дүрген дуза эм-чизин чаагай бээр таварыг-лар база бар. Ол күзөнгө эвес. Эмчи шимчелес эртерн үр боорга, чугула дүрген дуза долгаар болгон ону чалаарлар база таварышкылаар.

База бир таарымча чок чү-дүлгө дуза машиназын до-гап келдирерде, телефон ты-ымбазында саалаар чорук бар, көдөз суураалда теле-фонну дилеп, ону ажадып ча-дап турда, хой үе эртер-дир. Ылангыч мрак-узаатк мал-чанын араанда ол онза берге. Дүрген болгон сонга-ларда болбас дузаны бирги ээлгенде эи аар араан тава-рылгада ажилдаар билерн чөдө чугула. Секунда, мину-та буруз чамалык онза чу-гула болуп болгай. Ычан-гаш дүрген дузаныг херек чок чөдө чалааган, онза аар-берге дуза чедиргениг кал-дыг-да-бир арга

